

Neurodegeneratívne ochorenia

- Kľúčový prvok neurodegeneratívnych ochorení – **mechanizmus patologického deja**
- **nadprodukcia normálnej bielkoviny**
- **tvorba aberantného proteínu** s nestabilnou štruktúrou a s tendenciou k tvorbe intra- alebo extracelulárnych bielkovinových zhlukov,

Neurodegeneratívne ochorenia

- Amyloidopatie - AD
- Tauopatie - FTD
- Synukleinopatie – PD, LBD
- Ubikvitinopatie
- Polyglutaminopatie
- **Podkladom proteinových abnormalít – často genetické defekty**
- **U sporadických foriem – aj vplyv vonkajšieho prostredia**

Ochorenia s prevažujúcim pohybovým postihnutím – extrapyramídové poruchy

Extrapyramídové poruchy

- **Parkinsonova choroba - PD**
- Parkinsonský syndróm
- Progresívna supranukleárna obrna - PSP
- Multisystémová atrofia - MSA
- Chorea

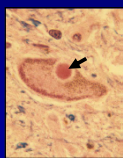
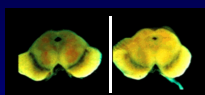
Extrapyramídové poruchy

- **Huntingtonova choroba**
- Dystonické syndrómy
torticollis spastica
torzné dystónie
lokalizované dystónie
- Hepatolentikulárna degenerácia (M. Wilson)

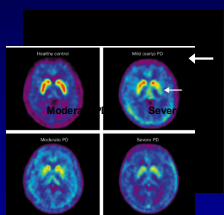
M. Parkinson

- Chronické progresívne ochorenie nervového systému, prejavujúce sa typickou poruchou hybnosti – tzv. extrapyramídovým hypokineticko-rigidným syndrómom.

Patológia PD

Lewy body²

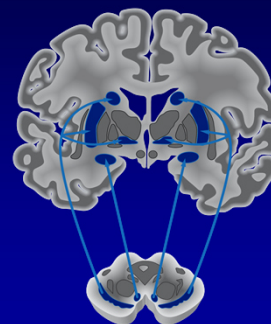

¹⁸F-dopa positron emission tomography of the basal ganglia in PD subjects¹

(Arrow indicates reduction of striatal uptake on the opposite side of the brain to the affected limb)

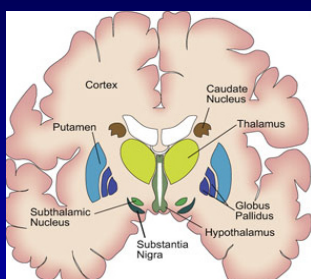
1. Lang AE, Obeso JA. *Lancet Neurology*. 2004;3:309-316. 2. Lang AE, Lozano AM. *N Engl J Med*. 1998;339:1044-1053.

Patofyziológia PD: Degenerácia nigrostriatálnych dráh

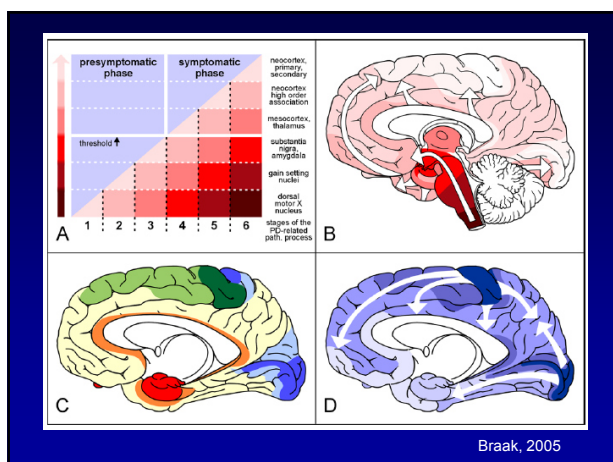
1. Lang AE, et al. *N Engl J Med*. 1998;339:1044-1053. 2.

Substantia nigra

Braakova teória

- 6 štádií Parkinsonovej choroby (PD)
- Pre PD sú typické Lewyho telieska (α -synuclein)

6 štádií PD (Braak)

- Bulbus olfactorius, dorzálne jadro n. vagus (1 št.)
- Nc. Raphe, locus coeruleus, RF (2. št)
predklinické štádiá
poruchy čuchu, spánku, autonómnych funkcií
- Substantia nigra (3. št.)
motorické príznaky

6 štádií PD (Braak)

- Mesocortex, hippocampus, amygdala (4. št)
Poruchy spánku, poruchy správania
- Limbický systém, neokortex (5., 6. št.)
neuropsychiatrické príznaky
depresia, kognitívny deficit, zrakové halucinácie

Epidemiológia

- Prevalencia 1-2/1000 obyvateľov
- Nad 60 rokov – 1/100 obyvateľov
- Začiatok okolo 60 roku veku
- 10% - pred 40 r., 10% po 75 r.
- M:Ž – 1,2:1
- Protektívne faktory – fajčenie, pitie kávy

Klinický obraz

- Pri poklese dopaminu v striate na 50-30%
- Príznaky najskôr jednostranne
- Hypokinéza – obmedzenie rozsahu pohybov
- Bradykinéza – spomalenie pohybu
- Akinéza – porucha štartu pohybu
- hypokinetické prejavy

- ♦ mikrografia

A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z
22

Klinický obraz

- ♦ hypomímia – maskovitá tvár
- ♦ strata synkinéz – rozkyv HK pri chôdzi
- ♦ tichá monotónna nemelodická reč - hypofónia
- ♦ hypokinetická dyzartria so zrýchlením tempa – tachyfémia, s opakovaním posledných slabík alebo slov - palilália

Klinický obraz

- **Zvyšovanie svalového tónusu – rigidita**
- ♦ **Pribúdanie tónusu antagonistov – náhle predklonenie hlavy – po uvoľnení len pomalý návrat**
- **Tremor**
- ♦ rytmický, pravidelný, akrátne zvýraznený, kľudový
- ♦ pri aktivácii inervácie a pri cielej pohybe sa zmiernuje alebo mizne
- ♦ Frekvencia 4-8 /s, charakter ráťania mincí
- ♦ Emócie ho zvýrazňujú, v spánku mizne

Klinický obraz

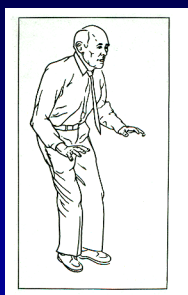
- **Posturálne poruchy**
- Držanie tela – flekčné
- ♦ Instabilita v stoji
- ♦ Časté pády – hlavne dopredu
- ♦ Pomalá chôdza šúchavými krokmi
- ♦ Akinetický freezing – náhle pohybové blokády pri chôdzi

Klinický obraz

- **Nemotorické príznaky – neodpovedajú na dopaminergnú liečbu**
- **Vegetatívne príznaky**
– **zácpa, hypersekrécia mazových žliaz – seborrhea,**
- hypersalivácia, imperatívne močenie, ortostatická hypotenzia

Neuropsychiatrické príznaky

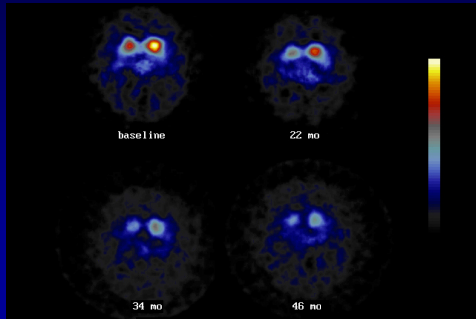
- **Depresia** – postihuje 10-45% pacientov s PD
- Môže predchádzať motorické príznaky u približne 10% pacientov
- Pre PD depresiu sú typické – anhedonia, porucha prázdna, strata emócií
- Antidepressívny efekt DA
- **Úzkosť a apatia**
- **Kognitívny deficit** – ak je veľmi skoro – proti dg. PD
- **Poruchy spánku**

Príznaky a komplikácie pokročilej PD

- **Komplikácie liečby**
- Motorické fluktuácie – kolísanie závažnosti parkinsonských príznakov
- Poliekové dyskinézie

Diagnostika - DAT SCAN

Marek K. et al. JAMA. 2002;287:1853-1861.

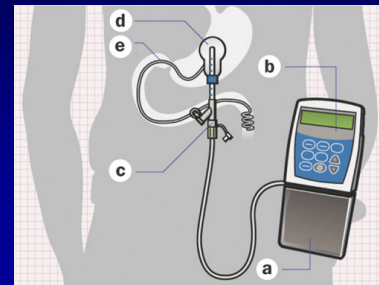
Liečba

- **L-DOPA**
- **L-DOPA + Carbidopa** – eliminácia nežiadúcich účinkov (nauzea, vomitus) na periférii (Nakom, Sinemet)
- **Dopamínoví agonisti**
- **Inhibítory MAO-B** oddiaľujú začiatok ochorenia

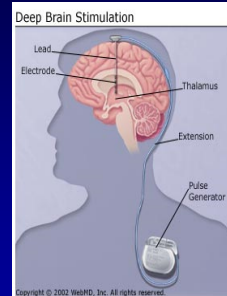
Liečba

- **Duodopa**
  - L-dopa podávaná priamo do jejuna
  - pred zavedením – test účinnosti L-DOPA
- **DBS – hlboká mozgová stimulácia**
  - ciele – GPi, nc. Subthalamicus (STN)
  - VIM – len tremor

Duodopa

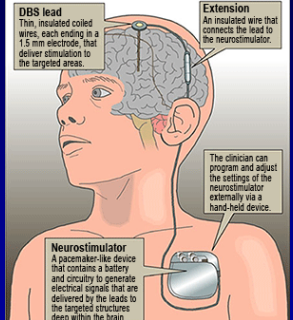
Duodopa

Copyright © 2002 Medtronic, Inc. All rights reserved.

Deep brain stimulation

The Deep Brain Stimulation system is used to help control tremors and chronic movement disorders. Tiny electrodes are surgically implanted in the brain and are connected via a subcutaneous wire to a neurostimulator (or two, for some diseases) implanted under the skin near the clavicle.

DBS lead

This, insulated, coiled wire, each ending in a 1.5 mm electrode, that deliver stimulation to the targeted areas.

Extension

An insulated wire that connects the lead to the neurostimulator.

The clinician can program and adjust the settings of the neurostimulator externally via a hand-held device.

Neurostimulator

A pacemaker-like device that contains a battery and circuitry to generate electrical signals that are delivered by the leads to the targeted structures deep within the brain.

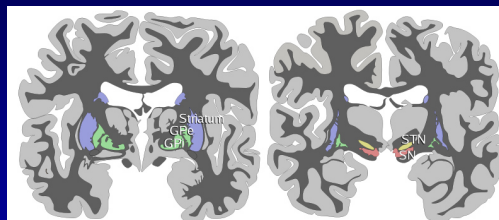
Source: Medtronic, Inc.

Steve Greenberg / Star staff

DBS

- Liečba dyskinéz
- **STN**
- Redukcia príznakov ochorenia, následne redukcia liečby a dyskinéz
- Indikácia – redukcia dyskinéz redukciou liečby
- **GPI**
- Priamo redukcia dyskinéz
- Indikácia – ak sú zneschopňujúce dyskinézy ak dyskinézy limitujú liečbu

DBS ciele

Parkinsonské syndrómy

- **Parkinsonské plus syndrómy**
- **Poliekový parkinsonizmus**
neuroleptiká, alfa-metyldopa, reseprín, Ca-blokátory
- **Pouřazový parkinsonizmus**
- **Arteriosklerotický parkinsonizmus**
- **Intoxikácie – CO**
- **Postencefalitický parkinsonizmus**

Chorea

Klinický obraz

- Nepravidelné, mimovolné, asymetrické, krátkotrvalé, distálne akcentované pohyby – **atypický vzorec abnormálneho pohybu**
- Na tvári – grimasovanie, pomliaskávanie
- V spánku ustupujú
- Zosilujú pri emóciách, pohybe, reči

Chorea

- Súčasť príznakových súborov vroděných, geneticky viazaných neurodegeneratívnych ochorení
- **Huntingtonova choroba**
- Neuroakantocytóza
- Spinocerebellárne ataxie

Chorea

- Sekundárna chorea:
- Polieková
- Ložiskové lézie striata hlavne u CMP
- Niekedy súvisí s metabolickými a endokrinnými poruchami – hypo- a hyperglykémia, hypertyreóza

Huntingtonova chorea

- Autozomálne dominantná dedičná choroba vznikajúca na podklade mutácie (expansionie tripletov CAG na chromozóme 4p) v géne IT15 kódujúcom proteín huntingtín (stačí heterozygotná mutácia)
- Hlavné prejavy
- Pohybová porucha – chorea, dystónia
- Progresívna kognitívna deteriorácia
- Emočné a behaviorálne poruchy

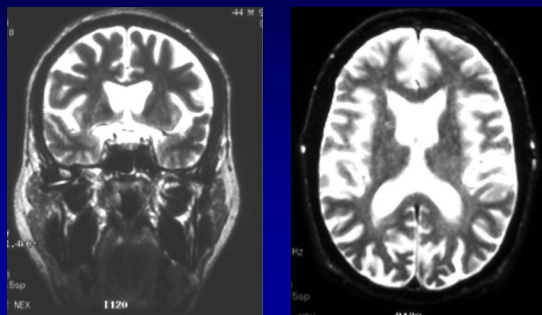
Huntingtonova chorea

- Generalizovaná atrofia s degeneráciou neurónov v kortexe
- **Atrofia caudata – hlavný príznak (MR)**
- Redukcia Ach

Huntingtonova chorea - diagnostika

Huntingtonova chorea - diagnostika

Huntingtonova chorea - liečba

- Atypické antipsychotiká
- Klasické neuroleptiká
- Anxiolytiká
- Antidepresíva

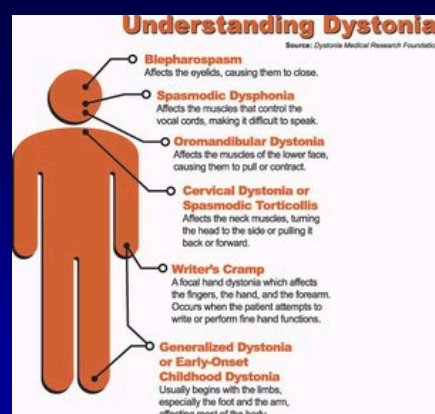
Dystonické syndrómy

Dystónia

- Porucha priebehu pohybu pri ktorej jednotlivé svaly alebo skupiny svalov vykonávajú viac alebo menej dlhodobé tonické kontrakcie – **typický vzorec abnormálneho pohybu**
- Vytvárajú abnormálne a stereotypné krúživé pohyby postihnutých častí tela
- Narušená koordinácia kontrakcie a relaxácie agonistov a antagonistov

Dystónia

- **Fokálne - lokalizované na 1 svalovú skupinu**
napr. torticollis, písársky kŕč
Laryngeálna dystonia (spasmodic dysphonia)
- **Multifokálne – lokalizované na viac skupín**
- **Generalizované**
napr. torzná dystónia
- **Mobilné alebo fixné – abnormálne držanie je fixké alebo sa mení**

Dystónia

- Prevalencia 12-30/100 000 – fokálne
- 0,7 – 3,5/100 000 – generalizované
- **Primárne dystónie** – na genetickom podklade
- **Sekundárne dystonické syndrómy** – po úrazoch, perinatálne, zápalové ochorenia mozgu, CMP, liekové, toxické vplyvy

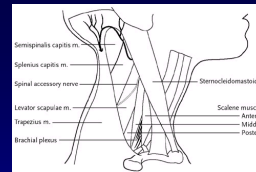
Dystónia

- **Dystónia**
- aktivujú sa polohou, pohybom
- Úľavová poloha – napr. dotyk susediacej oblasti ktorým vie dystóniu odstrániť
- Zhoršenie stresom, zmiernenie relaxáciou
- Ústup v spánku

Lokalizované dystónie Cervikálna dystónia - Torticollis spastica

- Abnormálne fixované postavenie a/alebo abnormálne mimovolné pohyby hlavy a šije
- Pomalé, niekoľko sekúnd trvajúce vytáčanie šije do strán
- V strednom veku
- Dedične podmienené, po encefalitíde, v rámci iných ochorení, po úrazoch
- Lézia v oblasti striata
- **Th: botulotoxin**

Torticollis spastica

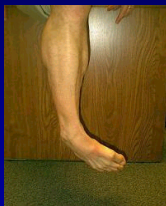
Torticollis spastica

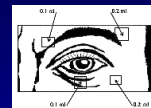
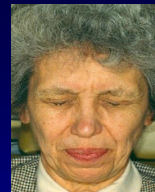
Lokalizované dystónie

- **Pisársky krč** - pri písaní rukou
- **Blefarospazmus** – kŕčovité kontrakcie mm. orbicularis oculi rôzne dlho trvajúce
- **Dystonické pohyby úst, jazyka, tváre** súčasť iných ochorení
NÚ fenotiazínových derivátoch (neuroleptikách)

Lokalizované dystónie

Blefarospazmus

Torzná dystónia

- Pomalé rotačné pohyby hlavy, trupu a pánve, doprevádzané rôznymi pohybmi končatín, hlavne atetoidnými pohybmi prstov rúk
- Lézia - putamen
- Dosiahnuté držanie dlho pretrváva
- V spánku mizne
- Autozomálne recesívne, aj dominantné ochorenie
- Pri začiatku v detstve – nevysvetliteľné poruchy chôdze

Torzná dystónia

- Liečba
- Anticholinergiká
- Bezodiazepin – klonazepam
- Hlboká mozgová stimulácia – globus pallidus internus
- DOPA responzívne dystónie

Torzná dystónia

M. Wilson – hepatolentikulárna degenerácia

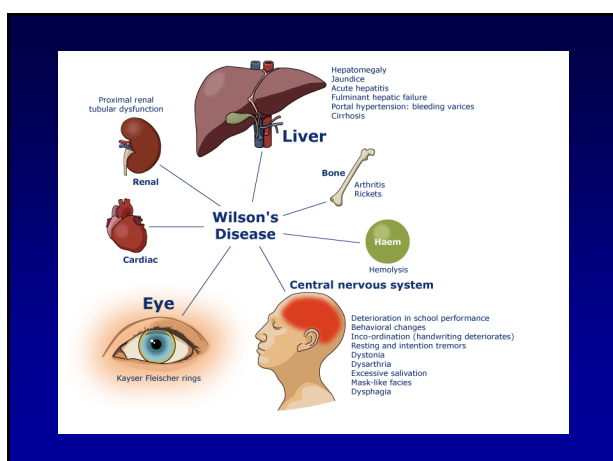
- Autozomálne recesívne dedičné ochorenie metabolizmu medi, keď sa hromadí v pečeni, mozgu, a ďalších orgánoch
- Porucha na dlhom ramienku chromozómu 13
- Výskyt – 1/40 000
- Začiatok – okolo 20 rokov

M. Wilson

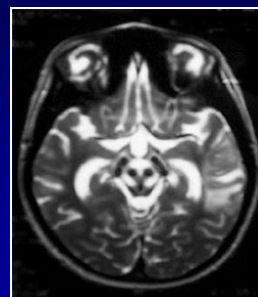
- Transportná bielkovina medi, ceruloplazmín, je v sére znížená, vylučovanie medi močom je zvýšené, obsah medi v krvi je znížený, naopak voľná med' je zvýšená

M. Wilson – klinický obraz

- Hepatopatia, hemolytická anémia
- Neurologické a psychiatrické príznaky tras, chorea, dystonické prejavy, dysartria, dysfagia, depresie, psychózy
- Kayser-Fleischerov prstenec – uloženie medi v descementnej membráne – hnedé zafarbenie okraja rohovky

M. Wilson – diagnóza

T2-vážené MRI

M. Wilson – diagnóza

- Ceruloplazmín – pod 200mg/l
- Meď v sére je znížená, voľná meď – zvýšená
- V moči – viac ako 100 μ gramov/denne
- Biopsia pečene
- **Th:** odstrániť depozity medi
D-Penicilamin 1g/denne (deti 0,5) + pyridoxin (B6) 25 mg
Zn sulfát